

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Яскал Оксани Олександрівни
на дисертаційну роботу Корнеєвої Тетяни Сергіївни
«Удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах
інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика**

**Актуальність теми дисертації
та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами**

Формування в Україні моделі інноваційного типу є тим фундаментом, який визначає подальший розвиток економіки країни в цілому, її окремих галузей та підприємств і є необхідною умовою підтримання достатнього рівня конкурентоспроможності в умовах стрімкої зміни глобального середовища. Інноваційно-орієнтований розвиток машинобудівних підприємств у якості вагової складової передбачає зосередження уваги менеджменту цих підприємств на ефективності праці як ключового фактора виробництва, що дозволить забезпечити сталі економічні і соціальні результати в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Сучасні проблеми вітчизняних машинобудівних підприємств пов'язані із їх функціонуванням на застарілих виробничих потужностях, які характеризуються техніко-технологічною відсталістю, фізичним та моральним зношуванням техніки, із недостатнім забезпеченням висококваліфікованими кадрами та їх нерациональним використанням, низьким рівнем інноваційної діяльності, втратах робочого часу, низькими обсягами виробництва, зменшенням кількості працюючих, невідповідністю показників співвідношення заробітної плати та продуктивності праці, і, як наслідок, зниженням ефективності праці.

За таких умов нагально необхідним є пошук нових підходів до розв'язання проблеми підвищення ефективності праці, а відтак й проблеми збільшення прибутковості та конкурентоспроможності підприємств, доходів та добробуту їх працівників. Все це зумовлює потребу в побудові дієвого механізму управління ефективністю праці, що відповідає сучасним вимогам інноваційного розвитку.

Враховуючи вищезазначене, тему дисертаційної роботи Корнеєвої Тетяни Сергіївни на тему «Удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств», слід визнати актуальною, а напрям дослідження таким, що потребує схвалення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Виконання дисертаційного дослідження Корнеєвої Тетяни Сергіївни тісно пов'язане з планами наукових робіт Центральноукраїнського національного технічного університету, зокрема з темами: «Удосконалення механізму взаємодії основного капіталу і продуктивності праці в умовах економіки знань» (номер державної реєстрації 0108U008327) та «Удосконалення підходів до державного регулювання підвищення продуктивності праці та організації професійного розвитку працівників в Україні» (номер державної реєстрації 0114U000801).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та пропозиції, що знайшли відображення в дисертації Корнеєвої Тетяни Сергіївни на тему «Удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» повною мірою досліджені та обґрунтовані, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень забезпечується вивченням дисертанткою значного обсягу наукових джерел з економічної теорії, економіки праці, економіки підприємства, зокрема, наукових праць, присвячених ефективності праці, управління персоналом, інноваційному розвитку економіки та машинобудівних підприємств; використанням сучасних методів дослідження (історичного, діалектичного, індукції та дедукції, аналізу й синтезу, статистико-економічного, розрахунково-конструктивного, монографічного, методів економіко-математичного моделювання та системно-структурного аналізу); апробацією наукових результатів на наукових конференціях; публікаціями отриманих наукових результатів в періодичних наукових виданнях, а також використанням сучасної інформаційної бази, що включає офіційні дані Державної служби статистики України, Євростату, міжнародних організацій, звітних матеріалів машинобудівних підприємств.

Достовірність та об'єктивність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується як належним рівнем теоретичного обґрунтування, проведеного на основі вивчення та аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених, так і логічним зв'язком з поставленою метою і основними завданнями.

Сформована здобувачкою мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи та з дотриманням наукової логіки трансформується в систему поставлених і вирішених в роботі наукових завдань. Поставлені завдання структурно та логічно узгоджені між собою, а їх кількість достатня для всебічного розкриття теми дисертації у відповідності до визначеної мети. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми та засвідчує завершеність дослідження.

Зміст дисертації, опубліковані наукові праці та автореферат свідчать про ґрунтовне опрацювання авторкою проблематики дослідження, особисто отримані результати містять наукову новизну, мають практичну цінність і відображають її

авторський внесок у дослідження питань управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Корнєєвої Тетяни Сергіївни визначається сукупністю наукових положень, висновків і рекомендацій теоретичного, методичного і практичного характеру, спрямованих на вирішення проблеми удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств.

До найважливіших результатів даного наукового дослідження, які характеризуються науковою новизною та мають важливе значення для науки і практики, можна віднести наступні.

1. Запропонована дисертанткою система показників оцінювання ефективності праці на міжнародному, макро-, мезо-, мікроекономічному рівнях (стор. 67-69), яка ґрунтується на врахуванні, під час проведення аналітичного оцінювання, таких чинників як: формування і використання персоналу; склад фонду оплати праці; використання робочого часу; інноваційна діяльність; інвестиційна діяльність; стан використання основного капіталу, які забезпечують проведення комплексної оцінки ефективності праці з урахуванням якісного та кількісного підходів у виробничій, соціальній, економічній і технічній сферах, поглиблює наявні методичні засади вимірювання та оцінювання ефективності праці та забезпечує можливість проведення комплексної оцінки ефективності праці з урахуванням якісного та кількісного підходів у виробничій, соціальній, економічній і технічній сферах.

2. Вагомим здобутком авторки є розроблена нею методика побудови математичної моделі визначення рейтингу впливу чинників на показники середньогодинного виробітку (кількісний критерій оцінювання ефективності праці) і середньогодинної доданої вартості (якісний критерій оцінювання ефективності праці), яка ґрунтується на використанні методу лінеаризації моделі ефективності праці (стор. 142-159). Такий підхід дозволяє визначати рівень суттєвості впливу чинників на ефективність праці в умовах інноваційного розвитку машинобудівних підприємств (стор. 164-166).

3. Дисертантка обґрунтовує концептуальні засади удосконалення механізму управління ефективністю праці на машинобудівних підприємствах (стор. 219), що ґрунтуються на застосуванні сукупності управлінських функцій, принципів, методів, чинників впливу та інструментів підвищення ефективності праці (соціально-економічних, інноваційних, інвестиційних, технічних, інформаційно-технологічних, організаційних) та включають розробку і впровадження програми управління ефективністю праці (стор. 220-224). Це, на думку дисертантки, сприятиме: досягненню економічних, соціальних, інноваційних, моральних, екологічних ефектів; забезпеченню раціонального використання людського капіталу в процесі трудової діяльності; зростанню рівня задоволеності процесом праці усіх залучених у процес праці, їх матеріального добробуту, рівня і якості життя на основі формування сучасної інноваційної інфраструктури підприємства.

4. Здійснена авторкою систематизація наукових підходів до розуміння і сприйняття сутності понять «ефективність праці» (стор. 27-42) та «управління

ефективністю праці» (стор. 71-81) та їх критичний аналіз, дозволили розширити уявлення щодо трактування сутності досліджуваних категорій з врахуванням кількісних і якісних аспектів продуктивних здібностей працівників (стор. 43; стор. 86), що в подальшому було враховано авторкою під час визначення пріоритетних шляхів удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств.

5. Заслуговують на увагу визначені здобувачкою основи організації управління ефективністю праці на машинобудівних підприємствах, які базуються на багатофункціональному взаємозв'язку виробничого потенціалу підприємства та відносин у сфері трудової діяльності (стор. 81-82) й реалізуються шляхом управління результатами праці, витратами праці, кадровим потенціалом, факторами праці та передбачають можливість корегування управлінських дій за будь-яких змін в умовах функціонування підприємства.

6. Достатньо аргументованою є оцінка дієвості функціонування механізму управління ефективністю праці машинобудівних підприємств, яка здійснена на міжнародному, макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях (стор. 90-137) та базується на сформованій авторкою комплексній системі показників, а також враховує вплив визначених чинників й охоплює значний період дослідження (2005-2018 рр.), що довела невідповідність виявлених тенденцій ефективності праці на відповідних економічних рівнях наявним потребам розвитку економіки інноваційного типу. Переконаливими є висновки здобувачки відносно недосконалості заходів з управління ефективністю праці через недооцінку вагомості чинників, які на неї впливають (стор. 140-141).

7. Відзначаються логічністю та науковою обґрунтованістю пропозиції дисертантки щодо визначення резервів підвищення ефективності праці в умовах інноваційного розвитку машинобудівних підприємств (стор. 213), що базуються на результатах проведеного авторкою оцінювання впливу чинників на показники ефективності праці з аргументованим поясненням доцільності зосередження уваги саме на чинниках, що здійснюють суттєвий позитивний вплив на ефективність праці.

За вищевикладеним можна дійти висновку, що дисертаційна робота Корнеєвої Т.С. є вагомим внеском у вирішення важливої науково-прикладної проблеми удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств. Впровадження її результатів дозволяє виокремити основні імперативи підвищення ефективності праці, зорієнтовані на досягнення інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств та на формування інноваційної моделі економіки України в цілому.

Зміст та завершеність дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Корнеєвої Т.С. охоплює широке коло питань, які знайшли своє відображення у структурі та змісті дисертації. Дисертаційне дослідження складається з трьох розділів, які комплексно розкривають

досліджувану проблематику, мають логічну структуру та містять змістовний характер.

У вступі викладена актуальність, мета, завдання, методи дослідження, наукова новизна, апробація дослідження та практичне значення результатів.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» систематизовано наукові підходи до визначення сутності ефективності праці як соціально-економічної категорії, уточнено термінологічний апарат дослідження з урахуванням тенденцій інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, що розширило можливості вдосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку підприємств.

Узагальнено та обґрунтовано систему показників та чинників впливу, які стали підґрунтям для формування та класифікації показників оцінювання ефективності праці на різних економічних рівнях. Такий підхід є обґрунтованим і заслугове схвалення – його використання дало змогу авторці розробити організаційні засади управління ефективністю праці в сучасних умовах функціонування машинобудівних підприємств.

У другому розділі «Оцінка дієвості функціонування механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» на основі сформованої авторки комплексної системи показників, що забезпечують оцінювання ефективності праці, здійснено аналіз ефективності праці на міжнародному, макро- та мезоекономічному рівнях та на рівні машинобудівних підприємств.

Комплексна багаторівнева оцінка динаміки ефективності праці в Україні і в країнах ЄС дозволила авторці визначити закономірності багаторівневого впливу показників інноваційного розвитку на ефективність праці в Україні та ЄС. Високої оцінки заслугове фаховість проведених розрахунків оцінювання ефективності праці на машинобудівних підприємствах Кіровоградської області, за результатами якого вдалося встановити взаємозв'язок між показниками ефективності праці і загальними результатами діяльності підприємств.

Розробки дисертаційної роботи також ґрунтуються на результатах оцінки дієвості управління ефективністю праці на машинобудівних підприємствах, що дозволяє скорегувати в майбутньому управлінські заходи, враховуючи прогалини в управлінні ефективністю праці через недооцінку вагомості чинників, які впливають на ефективність праці.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» побудовано модель визначення рейтингу впливу чинників на показники ефективності праці, яка стала підґрунтям для визначення наявних резервів підвищення ефективності праці на машинобудівних підприємствах. Науково обґрунтованими слід визначити рекомендації авторки щодо удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, які дозволять забезпечити раціональне використання людського капіталу, зростання рівня задоволеності процесом праці, підвищення рівня матеріального добробуту, рівня та якості життя

працівників та сприятимуть нарощуванню інноваційного потенціалу підприємства.

Наприкінці тексту дисертації подано загальні висновки, які відображають найбільш вагомий науковий та практичний результати.

Список використаних джерел складено відповідно до чинних стандартів. Дисертаційне дослідження за своїм змістом відповідає спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика, є логічним, завершеним науковим доробком. За структурою, обсягом, оформленням та змістовним наповненням робота повністю відповідає вимогам, встановленим МОН України до кандидатських дисертацій.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи

Викладені у дисертації положення мають теоретичне і практичне значення та розвивають сучасне наукове бачення теоретико-методичних положень щодо формування, розвитку та управління ефективністю праці машинобудівних підприємств в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування на практиці розробленої моделі управління ефективністю праці, що дозволяє обґрунтувати рівень суттєвості впливу чинників на ефективність праці з урахуванням інноваційно-орієнтованої спрямованості розвитку машинобудівних підприємств та на цій основі виявити резерви підвищення ефективності праці й розробляти відповідні заходи управлінського впливу.

Практична цінність отриманих результатів підтверджується довідками про їх використання в практиці суб'єктів управлінської та господарської діяльності, а саме: в діяльності ПАТ Науково-виробничого підприємства «Радій» – задля виявлення потенційних резервів зростання ефективності праці на основі застосування комплексного механізму управління ефективністю праці (довідка №55/582 від 16.12.2020 р.); ПАТ «Гідросила ЛЄДА» – під час встановлення пріоритетів в розвитку складових основного капіталу, інвестиційної та інноваційної діяльності, формування і використання персоналу, використання робочого часу, складу фонду оплати праці, що забезпечує можливість цілеспрямованого впливу на динаміку зростання ефективності праці (довідка № 34/216 від 12.10.2020 р.); Головного управління статистики в Кіровоградській області – під час розробки методичних рекомендацій щодо оцінювання ефективності праці на макроекономічному, мезоекономічному і мікроекономічному рівнях (довідка №18-03/3058-20 від 02.12.2020 р.); Департаменту соціального захисту населення Кіровоградської обласної державної адміністрації – під час розробки цільової програми зайнятості населення Кіровоградської області на 2018-2020 роки в контексті реалізації державної політики з питань соціально-трудових відносин, оплати праці, належних умов праці і соціального захисту (довідка №128-21 від 09.11.2020 р.). Результати досліджень, що містяться в дисертації, також використано в навчальному процесі Центральноукраїнського національного технічного університету (довідка №33-15/1703 від 12.11.2020 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені авторкою у 18 наукових працях, серед яких: 1 стаття в науковому виданні країн ОЕСР, 1 монографія в науковому виданні країн ОЕСР, 1 стаття в науковому виданні інших іноземних держав, 5 статей – у наукових фахових виданнях України (1 з яких у науковому виданні, що включено до міжнародної наукометричної бази даних Scopus), 1 розділ у колективній монографії, 9 публікацій – в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій – 10,82 друк. арк. (із них авторці належить 8,82 друк. арк.).

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження Корнеєвої Т.С. протягом 2011-2020 рр. пройшли апробацію на 9 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукові публікації Корнеєвої Т.С. достатньо повно розкривають зміст її дисертаційного дослідження, його наукову новизну та результати, що виносяться на захист, а їх обсяг та кількість відповідають встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України.

Оцінка ідентичності викладення матеріалу дисертації та автореферату

З огляду на результати детального вивчення змісту наукових публікацій Корнеєвої Т.С., дисертації та автореферату, зроблено висновок: дисертаційна робота на тему: «Удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» та автореферат відповідають усім кваліфікаційним вимогам до наукових робіт задекларованого напряму економічних досліджень. Викладений у логічній послідовності та науково обґрунтований матеріал дисертаційної роботи повністю відображає результати досліджень. Представлене дослідження має концептуальний і прикладний аспекти, що характерно для такого рівня наукової роботи.

В авторефераті з достатньою повнотою і в логічній послідовності відображено зміст дисертації, розкрито основні результати, одержані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Дискусійні положення та зауваження до роботи

Критичний аналіз сформульованих у дисертаційній роботі тверджень, висновків і рекомендацій свідчить, що в роботі мають місце окремі положення, щодо яких є зауваження, або які є дискусійними та потребують уточнення.

1. Розвиваючи категоріальний апарат дослідження, авторка дає визначення поняття «управління ефективністю праці» (стор. 86), в якому робить наголос на досягненні низки ефектів – економічних, інноваційних, соціальних, моральних, екологічних, з чим важко не погодитися. Проте, розкриття сутності означених ефектів в дисертаційній роботі носить обмежений характер (стор. 86-87).

2. Недостатньо висвітленими в дисертаційній роботі залишилися питання щодо специфіки змісту та характеру праці в сфері машинобудування і їх впливу на ефективність праці та управління ефективністю праці.

3. У дисертаційній роботі авторка здійснила подвійне абстрагування чинників, що здійснюють вплив на ефективність праці (кодування чинників та введення на базі кодованих чинників питомих коефіцієнтів рейтингу). Запропонована методика потребує більш детального пояснення необхідності здійснення таких дій (стор. 143-145).

4. Не заперечуючи вагомість ґрунтовного аналізу ефективності праці проведеного авторкою на основі визначеного переліку чинників (стор. 68), вважаю за доцільне вказати на неналежне врахування в роботі (саме в контексті вимірювання та оцінювання ефективності праці) мотиваційних аспектів праці, оскільки серйозні проблеми впровадження інноваційних практик на вітчизняних підприємствах виражаються в тому, що працівники не мотивовані до ефективної праці.

5. Погоджуючись в цілому із запропонованими підходами авторки щодо удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств (стор. 219), вважаємо за необхідне доповнити функції механізму (планування, організація, мотивація, контроль) такими функціями як: оцінювання (допоможе визначити ефективність управлінських дій), координація та регулювання (спрямовані на забезпечення корегування системи управління ефективністю праці при будь-яких змінах в умовах та середовищі функціонування підприємства).

6. Авторкою розроблено модель механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств (с. 206-214), за допомогою якої можливо не тільки оцінювати динаміку рівня ефективності праці, але й оперативно управляти ефективністю праці, враховуючи зміну впливових чинників. Вважаємо, що в цьому сенсі результати дослідження набули б більшої практичної значимості, якби авторка надала детальне пояснення схеми реальної зміни значень досліджуваних чинників.

Водночас, наявність вищезазначених зауважень не змінюють принципових положень дисертаційної роботи, яка має високий науковий рівень та містить вагомий науковий результат.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Корнеєвої Тетяни Сергіївни «Удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» є самостійною, завершеною науковою працею, що відповідає обраній темі та визначеній меті. Отримані нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати в комплексі спрямовані на вирішення важливої наукової проблеми – підвищення ефективності праці на вітчизняних машинобудівних підприємствах та забезпечення їх сталого інноваційного розвитку.

Тема та зміст дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Дослідження виконано авторкою самостійно на достатньо високому теоретико-методологічному рівні. Основні положення та отримані наукові результати висвітлено у публікаціях авторки. Автореферат дисертації ідентично відображає структуру і зміст роботи, основні положення, отримані наукові результати, сформульовані висновки і рекомендації та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

Дисертація має наукове та практичне значення, належним чином структурована, порядок викладення матеріалу відображає послідовність проведеного авторкою дослідження.

Висловлені зауваження не знижують теоретичну і прикладну значимість отриманих наукових результатів виконаного дослідження.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну дослідження, значимість отриманих результатів для науки і практики, відповідність дисертаційної роботи на тему «Удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку машинобудівних підприємств» вимогам Міністерства освіти і науки України, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами і доповненнями, вважаю, що її авторка – Корнєєва Тетяна Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Міністерства освіти і науки України

О.О. Яскал

Підпис Яскал О.О. засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
" 26 " 04 2014 р.

